

Het verdriet van Eijsden: Belgen trekken zich weinig aan van zorgen over vervuilde lucht die grens over waait

Vandaag om 15:00 door Siebrand Vos

Maria Jansen wil garanties vooraf als cementbedrijf CBR, op de achtergrond te zien, toestemming krijgt voor een biomassacentrale en extra afgravingen. Afbeelding: Rob Oostwegel

Grensdorp Eijsden ligt tussen fabrieken, vliegvelden en verkeersaders. Gevolg: vervuilde lucht. Nu willen Bierseet en CBR ook nog uitbreiden. Maria Jansen, inwoner én wetenschapper, ijvert voor spoedoverleg met België.

Maria Jansen heeft thuis, aan de westrand van Eijsden, een prachtig uitzicht. Een al groen aan weerszijden van de Maas, zo ver het oog reikt. Paradijselijk, zal de gemiddelde stedeling zeggen. Toch is de lucht hier tamelijk vervuild en lijkt het leed vooral door ontwikkelingen aan de Belgische kant van de grens nog lang niet geleden.

Als we Jansen spreken over het verzet tegen vervuilende en verstorende industrieën, is ze net terug van een fietstocht in de grensstreek. Onderweg hebben ze goed gekeken naar het gebied waar de Heidelberg Cement Group nog eens 120 hectare mergel wil afgraven: het Plateau van Haspengouw. „Prachtig landschap.

Doodzonde.” Een ander plan van dit concern baart Jansen echt zorgen: de bouw van een biomassacentrale net over de grens bij Lixhe, die jaarlijks 170.000 ton bewerkt houtafval zal verbranden. „Als je weet hoe de wind vaak staat...”

Leven

Maria Jansen is op relatief late leeftijd hoogleraar Populatiegericht gezondheidsbeleid geworden. Opgegroeid in een dorpje buiten Nijmegen, ging ze als enige in het boerengezin met tien kinderen studeren. Humane voeding in Wageningen. Ze volgde haar man toen die aansluitend een aanstelling aan de Universiteit Maastricht kreeg en kwam zelf in het hoger onderwijs terecht. Pas op haar vijftigste is ze gepromoveerd.

„Toch zou ik mezelf geen laatbloeiër noemen”, zegt ze beslist. „Het kwam door de omstandigheden: gezin, kinderen. Na het onderwijs volgde de GGD, waar ik nog steeds deels werk. Ik wilde per se programmaleider van de Academische werkplaats publieke gezondheid worden en daarvoor moest je gepromoveerd zijn. Toen dacht ik: dat moet nu dan maar.”

Sinds 2014 is Jansen hoogleraar aan de UM, met een niet-alledaags takenpakket. Ze vervult een brugfunctie tussen beleidsmakers, wetenschappers en praktijkprofessionals. „Gezondheid hangt met heel veel dingen samen. Met je opvoeding, met onderwijs, met de buurt waar je woont, met de vaardigheden die in het leven aangereikt krijgt, met de natuur, met je beroep. Daar hangt, in z'n totaliteit, de kwaliteit van leven mee samen. Waar het mij om gaat in de publieke gezondheid is dat je vanaf de conceptie gelijke kansen krijgt. Want daar begint de ongelijkheid al.”

Lees ook: [Trendbreuk Zuid-Limburg: hoe raakt het zuiden de Limburgfactor kwijt?](#)

Luchtvervuiling

Vervuilde lucht raakt iedereen direct, zeker in Eijsden, weet Jansen ook als inwoner. Samen met vijftig collega-hoogleraren stuurde ze eerder dit jaar een petitie naar het kabinet en de politiek over de situatie in Eijsden-Margraten en Zuid-Limburg. Met het verzoek om zo snel mogelijk op het hoogste niveau met de autoriteiten in België te overleggen over de plannen daar. „Ik heb natuurlijk een persoonlijk belang. Maar omdat het zover reikt, heb ik het ook als maatschappelijk belang voorgelegd aan collega-hoogleraren.”

De Nederlandse luchtkwaliteit voldoet in het algemeen aan de Europese grenswaarden, maar niet aan die van de WHO. Die zijn lager, juist om gezondheidsschade te beperken. Eijsden ligt in een Maasdal, waar veel vervuiling samenkomt. Het gaat om de stapeling van risico's voor natuur, milieu en volksgezondheid, betoogt Jansen. „Dat baart ons ook als wetenschappers zorgen. We kennen de feiten onvoldoende – in termen van hoeveel luchtverontreiniging dit oplevert, of hoeveel geluidshinder. Wij willen een goede onderbouwing van de besluiten.”

Lees ook: [Vijftig professoren luiden noodklok: kabinet moet met België praten over gevaarlijke luchtvervuiling in grensgebied](#)

Verfresten

Neem het besluit over de biomassacentrale bij Lixhe, zegt Jansen. „Als die er komt, hebben wij er heel veel last van: alles waait hier naartoe. Als er hout met verfresten wordt verbrand, moeten ze garanderen dat alle chemische stoffen afgevangen worden. Anders zit Nederland straks in de problemen.”

Vanwege haar werk bij de GGD en de UM is Jansen zich extra bewust van de mogelijke gevolgen van luchtverontreiniging. Zo doet zij onderzoek naar aangeboren afwijkingen, omdat die in Zuid-Limburg ongeveer

1,3 keer zo veel voorkomen als landelijk gemiddeld. „En dat is toch wel veel. We weten niet waardoor dat komt. Ligt het misschien aan de leefstijl van de zwangeren? Ligt het aan blootstelling aan arbeidsrisico's? Radiolaboranten mogen vroeg in de zwangerschap dat werk al niet meer doen. Ligt het aan medicatiegebruik? Aan de luchtverontreiniging hier? Hoewel we niet weten of de luchtverontreiniging in Zuid-Limburg als geheel veel slechter is dan in de rest van Nederland.”

Lees ook: [Samenwerking met Wallonië gebrekkig: provincie hekelt plan voor biomassacentrale vlak over de grens](#)

Bierset

Als je al die kaartjes van luchtmetingen op elkaar legt, zie je wel dat het in Zuid-Limburg iets nadeliger uitpakt, zegt Jansen. „Zowel qua zwavel, SO₂, CO₂ en NO_x als qua fijnstof. Maar we kunnen nog niet meteen het risico daarvan duiden in relatie tot aangeboren afwijkingen. Ook dat zijn we aan het onderzoeken. We kijken verder met WML naar de waterkwaliteit.”

De geplande afgraving op het Plateau van Haspengouw zou niet alleen een mooie agrarische omgeving verwoesten. Voor Eijsden en omgeving telt ook de vieze lucht en fijnstof van de cementindustrie. „De Heidelberg Cement Group is verplicht om wat ze afgraaft met een dikke deklaag her in te richten. Maar dat is op het al afgegraven gebied nauwelijks gebeurd, hooguit zes hectare.”

Een ander heet hangijzer vormen de plannen van vliegveld Bierset, dat wil uitbreiden naar 180 vluchten per etmaal – zonder nachtslot. Jansen bekent dat ze niet aan nachtvluchten heeft gedacht, toen ze hier kwam wonen. „Helaas. Daar lig ik nu 's nachts wakker van of ik word wakker. Ik moet echt stevige oordoppen en dan nog. Ze landen 's avonds rond een uur of elf, een moment waarop nogal wat mensen naar bed willen. Dan lossen en laden ze. Ze vertrekken tussen vier en zes uur 's ochtends weer. De vliegtuigen maken een lus boven Eijsden. Als de landingsbaan niet vrij is, dan vliegen ze er twee keer overheen. Vrachtvliegtuigen, oude joekels vaak, die veel lawaai maken. Ook die uitbreiding zou zorgvuldig afgewogen moeten worden.”

Veel vertrouwen dat er met de Belgen zinvol op een lager niveau kan worden overlegd, hebben Jansen en haar medestanders niet meer. „De Nederlandse overheid moet echt op hoog niveau met België overleggen.”